

**Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**

**Навчальний посібник
„Економічна теорія”**

Умань – 2017

УДК 330.1 (075.8)
ББК 65.011я73
С 32

Стойка В. О. Економічна теорія : навчальний посібник / В. О. Стойка, С. О. Стойка. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017 р. – 160 с.

Рецензенти:

Чирва О.Г., доктор економічних наук, професор
Семенов В.Ф., доктор економічних наук, професор
Бурляй О.Л., кандидат економічних наук, доцент

Навчальний посібник містить короткий лекційний курс дисципліни, плани семінарських занять, завдання для перевірки знань (тести) та термінологічний словник, списки літературних джерел.

Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

УДК 330.1 (075.8)
ББК 65.011я73
С 32

**Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**

**Навчальний посібник
„Економічна теорія”**

Затверджено
на засіданні Вченої ради Навчально-
наукового інституту економіки та бізнес-
освіти
(протокол № 4 від 20 листопада 2017 р.)

Умань – 2017

Зміст

Передмова.....	3
Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.....	4
Тема 2. Основні форми економічного розвитку.....	8
Тема 3. Ринкова економіка, її еволюція та сучасні моделі.....	20
Тема 4. Монополія і конкуренція.....	29
Тема 5. Фінансово-кредитна система ринкового господарства.....	33
Тема 6. Ринок праці, зайнятість і соціальний захист населення.....	43
Тема 7. Аграрні відносини та земельна рента.....	55
Тема 8. Підприємництво і підприємство.....	61
Тема 9. Відтворення та результативність суспільного виробництва.....	75
Тема 10. Циклічні коливання і кризи в економіці.....	80
Тема 11. Світове господарство та форми міжнародних економічних відноси...	90
Тема 12. Державне регулювання ринкової економіки.....	105
Тема 13. Теоретичні основи функціонування ринку електроенергії в Україні...	112
Тема 14. Підвищення енергоефективності – основа інноваційного розвитку економіки України.....	114
Тема 15. Основні напрями використання альтернативних джерел енергії.....	117
Тестові завдання для перевірки знань студентів.....	122
Список використаних джерел.....	157

Передмова

Ринкові перетворення завжди належали до найактуальніших проблем у всьому світі. Кожна людина щодня, хоче вона чи ні, стає учасником економічних процесів та відносин. Жити в умовах ринку доводиться і тим, хто схильний до підприємницької діяльності й на свій страх і ризик намагається організувати якусь справу, і домогосподаркам, і вчителям, і лікарям, артистам, які, на перший погляд, здавалося б, безпосередньо з ринком не зв'язані. Проте це не так. Ринок вимагає від усіх нового рівня знань.

Економічна освіта стає важливою і невід'ємною частиною складного процесу формування сучасного типу особистості. Економічна освіченість студентів дає можливість вільно володіти економічними поняттями і категоріями, вміти прогнозувати розвиток об'єктивних економічних процесів, вибирати за результатами аналізу найбільш ефективні способи вирішення проблем і приймати управлінські рішення, по-новому сприймати економічне зростання через такі економічні категорії, як ринок, конкуренція, підприємництво, маркетинг, менеджмент та ін. Сьогодні спеціалісту будь-якого профілю життєво необхідно грамотно економічно мислити, що неможливо без вивчення економічної теорії.

Пол Самуельсон у відомому всьому світу підручнику „Економікс” писав, що людина, яка систематично не вивчала економічну теорію, подібна до глухого, який старається дати свою оцінку музичному твору. Саме вивчення економічної теорії дозволяє проникнути в таємниці економічного життя, зрозуміти його рушійні сили. Без глибокого знання економічної теорії в сучасних умовах не можна свідомо і компетентно, вдумливо і творчо сприймати дійсність, розбиратись у найзаплутаніших перипетіях суспільного життя, вміти вирішувати найскладніші завдання господарської практики, знати об'єктивні економічні залежності, принципи управління виробництвом, методи і важелі господарювання. Водночас ця наука є надзвичайно складною і вимагає від читача, за словами американського економіста Роберта Хейлбронера „витривалості верблюда і терпіння святого”.

У сучасних умовах господарювання, одним із пріоритетних напрямків розвитку економіки країн світу є підвищення рівня енергоефективності. Це спричинено низкою проблем, які потрібно вирішувати негайно, зокрема необхідністю зниження навантаження на навколишнє середовище в частині споживання енергоресурсів і пов'язаних зі споживанням утворень відходів, викидів, скидів, а також підвищенням вимог до рівня енергетичної ефективності у світовій економіці.

Обмеженість ресурсів і значний негативний вплив традиційного способу виробництва енергії на стан екології зумовили необхідність дослідження і застосування нетрадиційних альтернативних джерел енергії.

Авторський колектив прагнув розкрити фундаментальні положення економічної теорії та окремих аспектів енергозбереження в органічному зв'язку з аналізом нових явищ у розвитку сучасного суспільства. Посібник підготовлений з врахуванням поглядів і концепцій відомих сучасних вітчизняних і зарубіжних економістів.